ΤΑΚΗΣ ΓΚΟΝΤΗΣ

Κόκκινος κορυδαλλός
και άλλες ιστορίες

ΚΕΔΡΟΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Τάκης Γκόντης: *Κόκκινος κορυδαλλός και άλλες ιστορίες*

ISBN 978-960-04-5459-8

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σπανάκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Τάκης Γκόντης, 2024*
© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2024*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.
Γ. Γενναδίου 3
Αθήνα 106 78
τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655
www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr
e-mail: books@kedros.gr

Κόκκινος κορυδαλλός

1

Κανένας δεν ξέρει να πει γιατί ο Χριστός διάλεξε να επανέλθει 1950 χρόνια σχεδόν έπειτα από εκείνη την πρώτη φορά, και μάλιστα σ' εκείνο τον τόπο τον ταπεινό, εκείνη τη μέρα ακριβώς που ένα μπουρίνι παραλίγο να γκρεμίσει ό,τι ο πόλεμος άφησε όρθιο.

Ήρθε και πάλι λοιπόν με σκοπό να σώσει για άλλη μια φορά τις ψυχές των ανθρώπων, και δεν είχε σκοπό να δώσει λογαριασμό σε κανέναν. Γι' αυτό κι εμφανίστηκε, μες στη σκόνη του ανέμου, πριν από τη δυνατή εκείνη βροχή, με το χαλάζι στο μέγεθος καρυδιού, αναμαλλιασμένος, ψηλός και αδύνατος σαν τεράστια διχάλα σφεντόνας, κρατώντας σφιχτά τον λόγο του Θεού κάτω από το τεράστιο γκρίζο μανίκι του ράσου του.

Πίσω του, μόλις και μετά βίας θα μπορούσε να

διακρίνει κανείς τη συνοδεία του, τους τρεις δηλαδή μαθητές του – με άλλα λόγια, τη δωδεκάχρονη Μαρία, τον οχτάχρονο Φάνη και τον εξάχρονο Ανέστη.

Ο γελαδάρης του χωριού, που πρώτος τους είδε, θα ορκιζόταν αργότερα, σε ό,τι είχε ιερό, και σε αυτήν ακόμα τη Ροζαλία, τη σύζυγό του, που την είχε κορόνα στο κεφάλι του, ότι είδε τον Χριστό, ολοζώντανο, να κατεβαίνει απ᾽ τον ουρανό κατευθείαν, μαζί με πολλά άλλα πράγματα που τα είχε πάρει και τα είχε σηκώσει ο αέρας, και πως, περνώντας κατόπιν μέσα απ᾽ το διάσελο με τις νάρκες, δίχως να εκραγεί ούτε μία, κατέφθασε σώος και αβλαβής μαζί με τη συνοδεία του στη Μουριά, που πάσχιζε να συνέλθει από έναν παράλογο πόλεμο, τα αποκαΐδια του οποίου ακόμα σιγόκαιγαν. Οι κάτοικοι, κτηνοτρόφοι οι περισσότεροι και καλλιεργητές σιταριού, που το παρήγαν αποκλειστικά για τις ανάγκες τους, είχαν μόλις πριν από λίγους μήνες επιστρέψει στα σπίτια τους από την Έδεσσα, όπου υποχρεωτικά είχαν μετακομίσει όσο διήρκεσε ο Εμφύλιος, εγκαταλείποντας με εντολή του στρατού το χωριό, για να μη γίνονται, ηθελημένα ή άθελά τους, αρωγοί στους αντάρτες. Για λίγο, τους είπαν, και τελικά αυτό το μαρτύριο μακριά από τα σπίτια τους κράτησε κοντά

τρία χρόνια, και τώρα, έχοντας επιστρέψει επιτέλους, προσπαθούσαν να συμμαζέψουν τα ασυμμάζευτα, γιατί εκείνο που βρήκαν ήταν ένα ανείπωτο χάλι. Μόνο έτσι θα μπορούσε να χαρακτηρίσει τα φτωχικά τους κανείς, που από την εγκατάλειψη και τις λεηλασίες είχαν καταντήσει αχούρια, μέσα στις αράχνες, στην υγρασία και στα ποντίκια. Βέβαια αυτό που αντίκρισαν δεν τους εξέπληξε. Σχεδόν το περίμεναν. Και πάλι καλά, έλεγαν, αν σκεφτείς ότι αρκετά χωριά είχαν καεί ολοσχερώς.

Μία ιδέα για το τι τους περίμενε την έπαιρναν από εκείνους που, στο διάστημα της παραμονής τους στην πόλη, έρχονταν κρυφά πού και πού εδώ γύρω για ξύλα, και με την ευκαιρία τρύπωναν στα σπίτια τους, για να πάρουνε κάτι και να ρίξουνε και καμία ματιά. Μάλιστα δύο από δαύτους σκοτώθηκαν. Ο ένας από πυρά ελεύθερου σκοπευτή, ένας άλλος πάτησε με το άλογο νάρκη, ενώ ένας τρίτος εξαφανίστηκε κι ακόμα τον ψάχνουν. Αυτές οι απώλειες υποχρέωσαν στο τέλος κι εκείνους τους λίγους τολμηρούς που συνέχιζαν να έρχονται στο χωριό να σταματήσουν να το κάνουν, με αποτέλεσμα στα σπίτια τους να μην μπαινοβγαίνει άλλος κανείς παρά μόνο κάτι εξαθλιωμένες ομάδες λιποτακτών και από

τις δύο πλευρές. Μάταια οι υπεύθυνοι του στρατού διαβεβαίωναν τους κατοίκους ότι τα σπίτια τους ήταν ασφαλή και ότι κανένας δεν μπορούσε να περάσει από τα μπλόκα και τα περίπολα. Διαβεβαιώσεις ίσης αξίας με τα σκουπίδια και τα αποτσίγαρα που άφηναν πίσω τους οι λιποτάκτες, γιατί, παρά τις διαβεβαιώσεις, τα υπάρχοντά τους λεηλατούνταν σχεδόν καθημερινά από αυτές τις ομάδες που είχαν μετατρέψει τα σπιτικά τους σε ερείπια.

Σχεδόν ερείπια εξακολουθούσαν να είναι και την ημέρα που έφτασαν εδώ ο δάσκαλος με τη μικρή συνοδεία του. Κι ας ήταν κάπως συμμαζεμένα.

Η φήμη, που ταξιδεύει μερικές φορές πιο γρήγορα απ' οτιδήποτε άλλο, τον είχε προλάβει. Ήταν μια φήμη που μιλούσε για κάποιον άγιο άνθρωπο, για κάποιον άνθρωπο του Θεού, που πήγαινε από χωριό σε χωριό και που, αν δεν ήταν ο ίδιος ο Ιησούς, ήταν ολόιδιος πάντως. Το συμπέρασμα αυτό έβγαινε όχι από το παρουσιαστικό του μονάχα, αλλά και από τον τρόπο που δίδασκε τον λόγο του Θεού, επαναφέροντας τους ανθρώπους στον δρόμο του ελέους και της μετάνοιας. Ακόμα και θαύματα έκανε, λέει. Θεράπευε αρρώστους, προέβλεπε το μέλλον, και διάφορα άλλα τέτοια. Κάποιοι τον είχανε δει να περνάει πάνω

από λίμνες, πάνω από χωριά και ποτάμια, πετώντας από κορφή σε κορφή σαν ιπτάμενος δράκος, ακολουθούμενος από τους επίσης ιπτάμενους μαθητές του. Άλλοι πάλι έλεγαν πως τον είδαν με χιλιάδες αγρίμια να τον ακολουθούν ξοπίσω πιστά, και κάποιοι άλλοι ορκίζονταν πως ήταν, αυτοπροσώπως, μπροστά, και πως τον είδαν με τα ίδια τα μάτια τους να ανασταίνει νεκρό από την προηγούμενη μέρα πεθαμένο. Και όσο αυτές οι φήμες έδιναν κι έπαιρναν, άλλο τόσο αυτές οι ίδιες ανατροφοδοτούσαν και τις επόμενες, όπως ο άνεμος τη φωτιά.

2

Μετά τη σκόνη και τον αέρα, ήρθε εκείνο το άγριο χαλάζι, που άσπρισε τη γη, έσπασε από τα δέντρα κλαδιά και γέμισε τον τόπο με φύλλα.

Μέσα σε όλο τούτο τον χαλασμό, ο δάσκαλος και οι μαθητές του έφτασαν στις παρυφές του χωριού, όπου βρίσκονταν οι αχυρώνες και οι στάβλοι.

Τα παιδιά, με τα χείλη μελανιασμένα, τουρτούριζαν, και ο δάσκαλος αναζητούσε εναγωνίως κατάλληλο σημείο να προφυλαχτούν.

Ο Ανέστης κλαψούριζε κολλημένος στο ράσο του, ψιθυρίζοντας διαρκώς πως πεινάει, ενώ η Μαρία, τελευταία στην πομπή, έσερνε έναν μάλλινο, τρύπιο τορβά που έσταζε και που φάνταζε, για το μπόι της, τεράστιος.

Τότε ήταν που ο γελαδάρης εμφανίστηκε μπρος τους και τους έσυρε κάτω από ένα τσίγκινο υπόστεγο.

«Σταθείτε εδώ», είπε. «Σταθείτε να περάσει αυτό το αναθεματισμένο δρολάπι». Είχε μόλις τακτοποιήσει τα ζώα, όταν τους είδε να περνάνε μπροστά από τον στάβλο του. Τους είχε ξαναδεί από μακριά να μπαίνουν στο διάσελο με τις νάρκες και τρόμαξε. Κανένας δεν ζύγωνε εκεί. Είχανε πει θα τις πάρουν, και όσο καθυστερούσαν, όλο και ακούγανε τις νύχτες να σκάει και κάποια από κανένα αδέσποτο ζώο.

Ο δάσκαλος με τη μικρή του κουστωδία πειθάρχησαν, και όλοι μαζί πλέον παρατηρούσαν από εκεί, σιωπηλοί, με απλανές βλέμμα, τις κουρτίνες βροχής να τις παρασέρνει ο αέρας πότε από δω και πότε από κει.

«Ελάτε μαζί μου», τους είπε ο γελαδάρης όταν, επιτέλους, η καταιγίδα ξεθύμανε κάπως.

«Να έρθουμε; Πού;» απόρησε ο δάσκαλος.

«Στο σπίτι μου, ντε. Να φάτε κάτι, να ξαποστάσετε».

Ο δάσκαλος σάστισε από αυτή την απρόσμενη πρόσκληση. Κανείς ποτέ δεν τους είχε προσκαλέσει στο σπίτι του.

«Να μη σας γίνουμε ενόχληση», μουρμούρισε, αλλά ενδόμυχα ήθελε όσο τίποτε άλλο να επιμείνει ο γελαδάρης στην πρόσκληση. Να επιμείνει έστω για λίγο, δίνοντάς του έτσι την ευκαιρία να την αποδεχτεί με αξιοπρέπεια.

«Καμία ενόχληση, αλίμονο», τον άκουσε να λέει με ανακούφιση.

Η Ροζαλία τα έχασε βλέποντας τόσους ανθρώπους να εισβάλλουν στη χωμάτινη σάλα. Ούτε όταν ο γελαδάρης της εξήγησε χαμηλόφωνα περί τίνος επρόκειτο πείστηκε. Το βλέμμα της εξακολουθούσε να είναι δύσπιστο, βλοσυρό και καχύποπτο. Έστεκε όρθια, με τη σκούπα από αγκάθια στο χέρι, παρατηρώντας με ορθάνοιχτο στόμα τις ψείρες που είχαν σκάσει μύτη απ᾽ τη ζέστη του αναμμένου τζακιού και σουλατσάριζαν πάνω στα κοκκινωπά, άπλυτα γένια του ξένου.

Μόνο για τα παιδιά, που την κοίταζαν με τα μεγάλα, λαμπερά μάτια τους, φάνηκε λίγη συμπόνια στο βλέμμα της.

«Πεινάτε;» τα ρώτησε.

Εκείνα δεν απάντησαν, την κοίταζαν μόνο με τα υγρά μάτια τους γεμάτα προσδοκία.

«Ελάτε εδώ να σας βάλω να φάτε», τους είπε και τα έβαλε να καθίσουν ολόγυρα στο χαμηλό, στρόγγυλο τραπέζι, φτιαγμένο από ξύλο φλαμουριάς. «Ελπίζω να σας αρέσουν οι χυλοπίτες, γιατί δεν έχω τίποτε άλλο να σας φιλέψω».

Τα παιδιά δεν απάντησαν. Ρίχτηκαν μόνο στο ζεστό φαγητό με τα μούτρα.

«Έλα, έχει και για σένα», προσκάλεσε και τον δάσκαλο, που στεκόταν παράμερα. «Αν και θέλω να ξέρεις ότι δεν με πείθουν καθόλου τα όσα λένε για την αφεντιά σου».

«Τι λένε;»

«Ότι είσαι ο Χριστός, κάνεις θαύματα, και άλλες τέτοιες ανοησίες».

«Λόγια του κόσμου. Μην τα πιστεύεις».

«Σιγά μην τα πιστέψω», του απάντησε η Ροζαλία χαμογελώντας σχεδόν μοχθηρά. «Αλλά ούτε και γνώμη σκοπεύω ν' αλλάξω, να ξέρεις», συμπλήρωσε.

«Τι είδους γνώμη;»

Η Ροζαλία απίθωσε την κατσαρόλα στην πυροστιά, μες στο τζάκι.

«Αυτήν που έχω σχηματίσει για του λόγου σου», είπε σκουπίζοντας πιο πολύ από συνήθεια τα χέρια της στην ποδιά της.

«Δηλαδή;»

«Δηλαδή... Άσε, να μη σου πω πιο καλά. Στο σπίτι μου είσαι».

«Κάνε ό,τι σε φωτίσει ο Θεός», της αποκρίθηκε ο δάσκαλος, δοκιμάζοντας μια μισογεμάτη κουταλιά, αφού τη φύσηξε πρώτα.

«Αυτό σκοπεύω να κάνω», του απάντησε η Ροζαλία κοφτά.

Και πράγματι, η Ροζαλία έμεινε σταθερή στη γνώμη της ακόμα και όταν εκείνος αναγκάστηκε να κάνει ένα μικρό θαύμα μπροστά της, θεραπεύοντας την τυφλή γριά πεθερά της. Το γεγονός, αν και αλλόκοτο, την άφησε αδιάφορη. Το θαύμα μπορεί να ήταν για τον γελαδάρη ξεκάθαρο, τόσο που πιο ξεκάθαρο δεν θα μπορούσε να είναι, όχι όμως και για τη Ροζαλία, που ήξερε ότι η γριά προσποιούνταν την τυφλή, χρόνια τώρα, σκόπιμα, από τεμπελιά, αλλά και για να έχει παραπάνω φροντίδα. Εξάλλου την είχε συλλά-

βει κάμποσες φορές να έχει βάλει χέρι στα καλούδια που ορεγόταν. Όσο κι αν η Ροζαλία τα έκρυβε στα πιο απίθανα μέρη, η πανούργα γριά τα ξετρύπωνε. Προπάντων τα γλυκά, τα αποξηραμένα σύκα και το τσίπουρο. Και κάθε φορά προσποιούνταν την ανήξερη. Ακόμα και με τα γλυκά στο φαφούτικο στόμα και το τσίπουρο στη βαθιά, δαιδαλώδη, μαύρη τσέπη της γυαλιστερής από την απλυσιά στόφας να την τσάκωνε η Ροζαλία, εκείνη θα αρνιόταν πεισματικά και θα ορκιζόταν πως δεν είχε αγγίξει το παραμικρό με τα χέρια της – της τα έδειχνε μάλιστα με τις ζαρωμένες παλάμες μπροστά – και πως αν παρ' ελπίδα κάποιο κακόβουλο χέρι είχε απλωθεί σε όλα τούτα, τότε σίγουρα θα ήταν κανενός από εκείνα τα τελώνια που τελευταία τα άκουγε – δίχως να μπορεί να τα δει, μιας και δεν έβλεπε – να μπαινοβγαίνουν στις κάμαρες.

Ώρες ώρες η Ροζαλία αναστέναζε βαθιά και με ανακούφιση στην ιδέα ότι η γριά ήτανε ήδη ογδόντα τριών χρονών και, όσο να 'ναι, αργά ή γρήγορα αυτή η αφόρητη για τη Ροζαλία συμβίωση θα λάμβανε τέλος. Αν και την έπιανε απελπισία ακούγοντάς τη να κάνει σχέδια ακόμα και για τα επόμενα είκοσι χρόνια. Η Ροζαλία γελούσε με τα σχέδια της γριάς,

αλλά... Όχι πως δεν την είχε κιόλα ικανή... Κατά βάθος κανένας άνθρωπος δεν πιστεύει πως ο ίδιος συμπεριλαμβάνεται στα κατάστιχα του Χάρου.

Με άλλα λόγια, και με βάση όλα αυτά που μόνο η ίδια η Ροζαλία γνώριζε σχετικά με το ποιόν της πεθεράς της, το «θαύμα» ήτανε εξαρχής διαβλητό.

Ο γελαδάρης όμως, συνεπαρμένος από την ιδέα ότι είχε να κάνει με τον Χριστό και έχοντας ακλόνητη πίστη στα λεγόμενα της θεοσεβούμενης μητέρας του, που την είχε σχεδόν σαν αγία και η οποία επίσης συνηγορούσε ως προς αυτό, ως προς το ότι δηλαδή, δίχως αμφιβολία, απέναντί τους έστεκε ο ίδιος ο Ιησούς, θεώρησε το θαύμα αληθινό πέρα για πέρα, το πίστεψε με όλο του το είναι και έδειχνε πλέον πρόθυμος να τους προσφέρει αφειδώς την όποια βοήθεια χρειάζονταν.

«Δικά σου είναι τα παιδιά;» ρώτησε η Ροζαλία.

Ο δάσκαλος έξυσε αμήχανα τη γενειάδα του.

«Δικά μου;» είπε γελώντας αμήχανα, γιατί καλά καλά ο ίδιος ακόμα δεν ήξερε ούτε πώς γίνονται. «Ε, όχι δα».

Η Ροζαλία σούφρωσε τα όμορφα, λεπτά φρύδια της.

«Και ποιανού είναι τότε;»

«Αδέσποτα είναι», αποκρίθηκε ο δάσκαλος.

Η Ροζαλία αναπήδησε στο χαμηλό ξύλινο σκαμπό, από εκείνα που κατασκεύαζε ο γελαδάρης.

«Τι πράμα;» φώναξε.

«Αδέσποτα», επανέλαβε ο δάσκαλος, κάπως πιο διστακτικά αυτή τη φορά.

«Τι αδέσποτα, καλέ; Σκυλιά είναι;»

«Παρατημένα παιδιά του πολέμου», της αποκρίθηκε εκείνος.

«Αδέσποτα παιδιά. Άλλο πάλι και τούτο», μουρμούρισε η Ροζαλία ρίχνοντας πλάγιες ματιές στον άντρα της, που στεκόταν αμίλητος, όρθιος σε στάση εκστατικού σεβασμού πλάι στον δάσκαλο, έχοντας από την άλλη τη γριά θεραπευμένη μητέρα του.

«Και πού τα βρήκες;»

«Στους δρόμους».

«Γονείς δεν έχουν;»

«Πώς... Πώς...» είπε ο δάσκαλος, προσπαθώντας με το βλέμμα του να της πει ότι αυτό ήταν ένα ευαίσθητο θέμα και δεν έπρεπε να συζητηθεί μπροστά στα παιδιά.

«Δύσκολοι καιροί», σιγομουρμούρισε η Ροζαλία με ένα ύφος σαν να ήθελε να υποδηλώσει ότι κατάλαβε.

Τα παιδιά προσποιούνταν πως δεν άκουγαν και πως ήταν αφοσιωμένα στα κόλπα που έκανε ένα μαύρο γατί με καταγάλανα μάτια και παιχνιδιάρικη διάθεση, που είχε ξετρελαθεί με ένα μεγάλο, μαύρο φτερό κόκορα.

3

Ψέμα δεν ήταν. Αλλά ούτε και η αλήθεια ολόκληρη. Ολόκληρη την αλήθεια ο δάσκαλος δεν την είχε ξεστομίσει ποτέ μπροστά στα παιδιά, ότι δηλαδή οι γονείς τους είχαν σκοτωθεί στη μάχη της Έδεσσας. Είχε περάσει, συμπτωματικά, την επομένη από εκεί, τραβώντας για το χωριό του, την Κρανιά, και τους είδε. Κείτονταν ανάμεσα σε άλλους σκοτωμένους αντάρτες, σε μια φρουρούμενη αλάνα. Δεύτερος ξάδερφος του πατέρα του ο Βλάσης. Γι' αυτό και τον έλεγε θείο. Τη γυναίκα του την είχε πάρει από το διπλανό χωριό.

Τα παιδιά τους τα γνώριζε. Το ίδιο κι εκείνα. Με εξαίρεση τον Ανέστη, που ήταν πολύ μικρός και δεν τον θυμόταν. Τα άλλα δύο τον αναγνώρισαν. Για το αποτρόπαιο θέαμα που είχε αντικρίσει στην αλάνα

της πόλης δεν βρήκε ποτέ τη δύναμη να τους μιλήσει. Ποτέ θαρρετά και ξεκάθαρα. Κι έτσι, το τι απέγιναν οι γονείς τους έμεινε να αιωρείται σαν ένα άλυτο μυστήριο, αν και τα παιδιά κατά βάθος το ήξεραν. Το είχανε καταλάβει. Από διαίσθηση; Από το ύφος του; Από τα υπονοούμενα; Μια φορά, το είχανε καταλάβει. Άλλο αν δεν ήθελαν να το ακούσουν, μόνο και μόνο για να εξακολουθούν να πιστεύουν στο ανέλπιδο.

Από εκείνη τη μέρα μετατράπηκε ο ίδιος σε ένα είδος γονικού υποκατάστατου, μιας και κανείς άλλος από τους κοντινότερους συγγενείς τους δεν αναλάμβανε την ευθύνη τους. Θέλεις από φόβο, θέλεις από ανημπορία εξαιτίας και της δικής τους ανέχειας; Σημασία έχει ότι ο δάσκαλος αποδείχτηκε πως ήταν το μοναδικό αποκούμπι τους.

Αν δεν υπήρχαν τα παιδιά, εκείνος θα είχε ήδη πάρει τον δρόμο του γυρισμού για το μοναστήρι. Όμως τώρα, έτσι όπως ήρθαν τα πράγματα, έμπλεξε. Τώρα του ήταν αδύνατον να τα παρατήσει ολομόναχα, στο έλεος της τύχης.

Αυτά σκεφτόταν εκείνες τις δύσκολες ώρες που τα πρωτοσυνάντησε, κοιτώντας περίλυπος τα δίχως σκεπές σπίτια της Κρανιάς, από τα οποία είχαν

απομείνει μόνο κάτι μαυρισμένα ντουβάρια, πνιγμένα μες στην ομίχλη που σερνόταν προς το κατεστραμμένο χωριό μέρες τώρα από τα γύρω χιονισμένα βουνά.

Στην αρχή είπε να τα πάρει στο μοναστήρι μαζί του. Ήξερε όμως ότι ο ηγούμενος δεν θα τα δεχόταν και πως, πιθανότατα, θα τα παρέδιδε στις Αρχές. Τα παιδιά δεν ήθελαν ούτε να ακούσουν γι' αυτό το ενδεχόμενο. Φοβόντουσαν ότι θα τα χώριζαν και θα σκόρπιζαν δεξιά και αριστερά.

Η Μαρία τον είχε παρακαλέσει με δάκρυα στα μάτια να τους πάρει μαζί του.

«Πού να σας πάρω, καλή μου;»

«Όπου να 'ναι. Όπου πας, κι εμείς μαζί να έρθουμε», απάντησε το κορίτσι με την παιδιάστικη αφέλειά του και την αγωνία στα μάτια. Τα χεράκια της τρέμανε από το άγχος. Ήταν ολοφάνερο ότι είχε επωμιστεί τον ρόλο του αρχηγού της ομάδας. «Όπου να 'ναι;» Μια κουβέντα ήταν αυτή.

Έτσι, αντί για τον δρόμο του γυρισμού στη μονή, πήρε μαζί τους τον δρόμο για τα βουνά.